

MAGOSTO 2013

3° CICLO

A LENDA DO MAGOSTO

Contan as lendas, que hai centos de anos vivía en Galicia, preto dunha pequena aldea, un castiñeiro xoven moi presumido. De veciño tiña un carballo moi vello e sabio.

Todos os días, o castiñeiro ríase do vello carballo:

-Os teus froitos non valen para nada. Os homes só queren as túas landras para darllas de comer aos porcos. En cambio as miñas castañas son moi apreciadas por eles.

O carballo, que xa tiña moitos outonos, non dicía nada.

Contan que un día pasou por alí un can que escoitou a conversa das árbores e, vendo o sufrimento do carballo, foi correndo a contarlle á xente da aldea o que escoitara.

Os homes, enfurecidos, coleron uns paus e fóreronse cara ao bosque. Cando chegaron varearon ao castiñeiro como castigo. Dín que caeron tantos froitos que os aldeáns se deron conta de que aquela era unha boa maneira de apañar castañas e decidiron facelo todos os anos.

Para conmemoralo celebraron unha festa: o magosto.

E dende aquel día o castiñeiro deixou de fachendearse. O carballo, apiadado do seu pobre compaño, perdoouno e prometeulle que sempre ía permanecer ao seu carón.

LÍCHES CON ATENCIÓN?

1.- A quen tiña de veciño o castiñeiro?

2.- Para que queren as landras os homes?

3.- A quen lle foi contar a conversa o can?

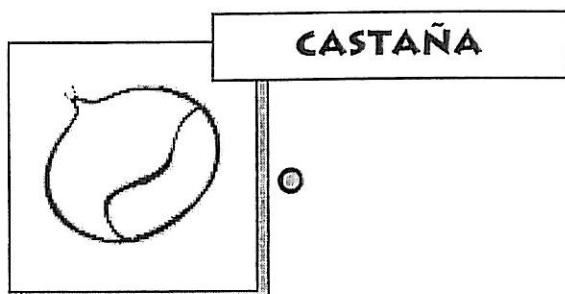
4.- Que fixeron os homes da aldea cando chegaron ao pé do castiñeiro?

5.- Que festa celebraron os homes dende o día que varearon o castiñeiro?

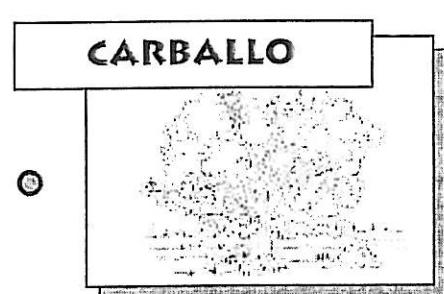
6.- Que lle prometeu o carballo ao castiñeiro?

CADA FROITO GOA SÚA ÁRBORE

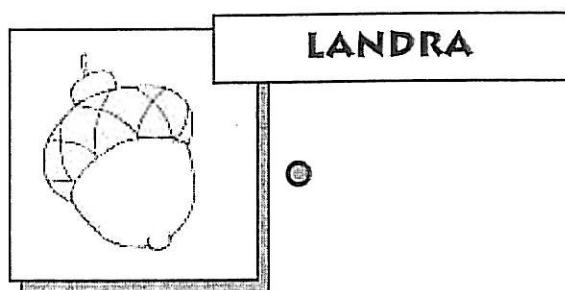
Na lenda do magosto o castiñeiro comparaba os seus froitos cos do carballo. Pero... sabes como se chaman os froitos de cada árbore? Une con frechas cada árbore co seu froito.

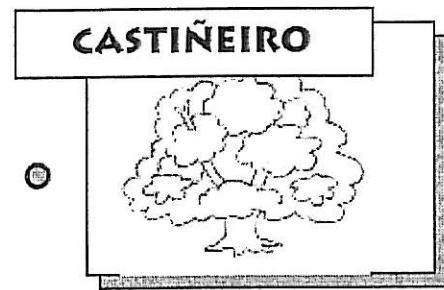
CASTAÑA

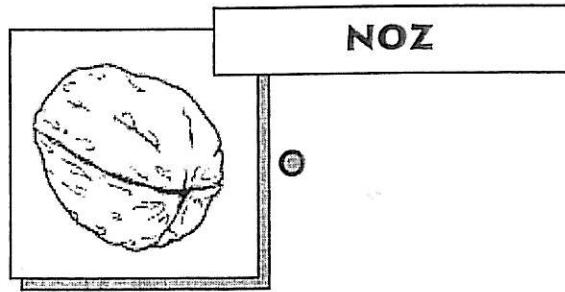
CARBALLO

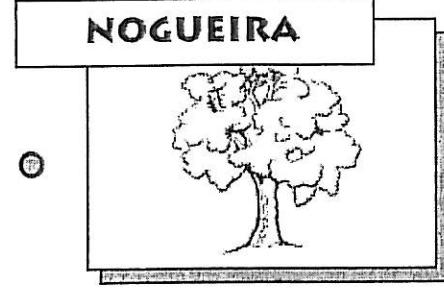
LANDRA

CASTIÑEIRO

NOZ

NOGUEIRA

VOCABULARIO DO MAGOSTO E A CASTAÑA

Hai moitas palabras relacionadas co mundo da castaña, coa xente que as apaña, cos utensilios que se usan para cociñalas, cos refugallos que van deixando, coas árbores que nos dan o froito, cos vermes que as atacan, coas partes das castañas....

Bótalle unha ollada a estas dezasete palabras relacionadas co magosto e a castaña e completa as actividades da páxina seguinte.

Barexar: trasnada dos cativos que van roubar castañas aos veciños para o magosto.

Bullote: torta de fariña de castaña consumida polos lexionarios romanos.

Cacho: tixolo.

Coco: verme da castaña.

Caldudas: potaxe de castañas secas cocidas.

Debullar: quitarlle as cascas á castaña cocida, fresca ou asada.

Enxerimento: superficie onde remata a castaña.

Moreas: xeito de xuntar os ourizos para golpealos e separar a castaña do ourizo.

Petela: pinzas de madeira coas que se apañan as castañas do ourizo.

Picós: anacos das cascas procedentes da pisa ou do bandoxo empregados para cebar os porcos.

Rangalleira: Dise que o día do magosto o viño «corre á rangalleira».

Suchar: Chupar continuamente unha castaña

pilonga ata que se consuma. Chuchar.

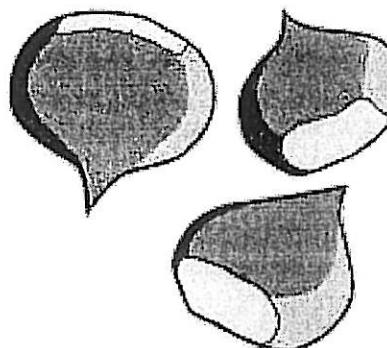
Taloura: vara longa coa que se abanea o castaño para que pinguen os ourizos; tamén é **bareiro**.

Tixolo:tixola de ferro con buratos onde se asan as castañas. Cacho.

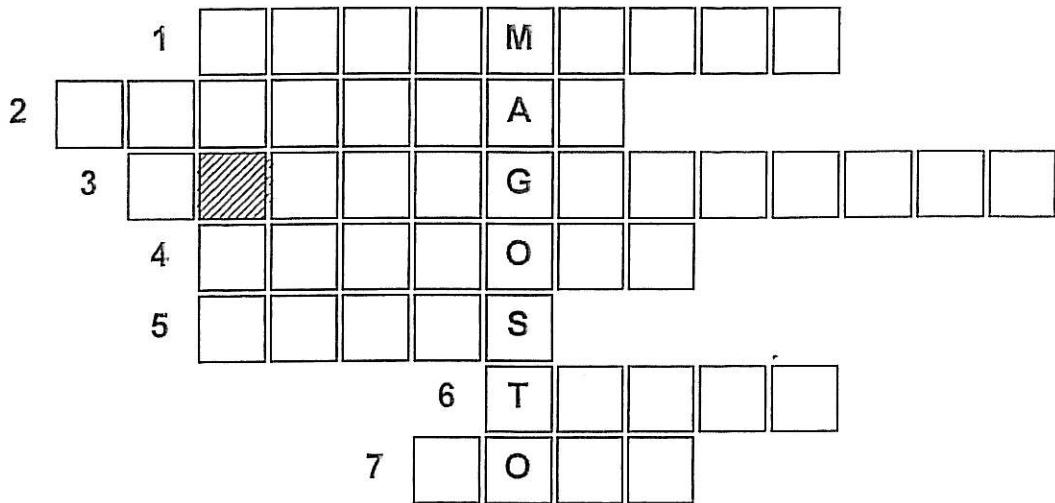
Tonas: cascas da castaña.

Trasmoho: castiñeiro que medra máis ao ancho que ao alto pola acción do home, que o poda coma se fose un fratal. Deste xeito, obtéñense más castañas, temos pólas grandes para madeira en poucos anos, e non desaparece a árbore.

Xemas: partes da castaña.

ENCRUCILLADO

1.- TRASMOCHO 2.- DEBULLAR 3.- RANGALLEIRA 4.- BULLOTE 5.- XEMAS 6.- TOMAS 7.- COCO

- 1.- Dise do castiñeiro que medra máis ao ancho que ao alto.
- 2.- Acción de quitarlle as cascas ás castañas cocidas, asadas ou frescas.
- 3.- En abundancia. Así corre o viño o día do Magosto.
- 4.- Unha torta de fariña de castaña que era consumida polos lexionarios romanos.
- 5.- Partes da castaña.
- 6.- As cascas da castaña.
- 7.- Verme de cor abrancuzada que ataca ás castañas.

COMPLETANDO PALABRAS

- 1.- Vara longa → O
- 2.- Tixola de ferro → L
- 3.- Pinzas de madeira → E
- 4.- Roubar castañas → X

OS TIPOS DE CASTAÑAS

Bolerca: a que abortou dentro do ourizo, que non medrou.

Brava: a do castiñeiro bravo, seninxertar.

Bullada: a que xa pasou pola bulla.

Bullote: castaña asada no tixolo ou cacho.

Burgazo: castaña fresca cocida que se come con leite.

Crouco: a que é pequena.

Degaro: a castaña degraída. Tamén se chaman *restrelos*.

Enxeridas: formadas por varias pezas.

Longal: tipo de castaña portuguesa.

Maia: a pilonga ou seca, e afumada.

Mamota: cocida coas dúas cascás, zoncho; é a castaña mal asada que non pela ben.

Pilonga: castaña seca.

Zoncho: a mamota. Os cativos enfíanas nun cordel a xeito de rosario para comelas.

Abarqueira: a castaña baleira.

Bravas: hai anos que se dan e outros que non saen.

Presa: froito dun castiñeiro bo para madeira e que rende moita cantidade de castañas. Dise que estas castañas non son as más saborosas.

Raigonas: son as segundas en caer da árbore; as mellores para comer e as que mellor pelan.

Velliñas: é moi oscura e debúllase mal.

Vérdeas: as más saborosas e as que más abundan, xunto coas presas.

QUE LETRAS COLOCAMOS?

Colócalle as vogais que lle faltan a cada un dos tipos de castañas.

V L L Ñ S

M

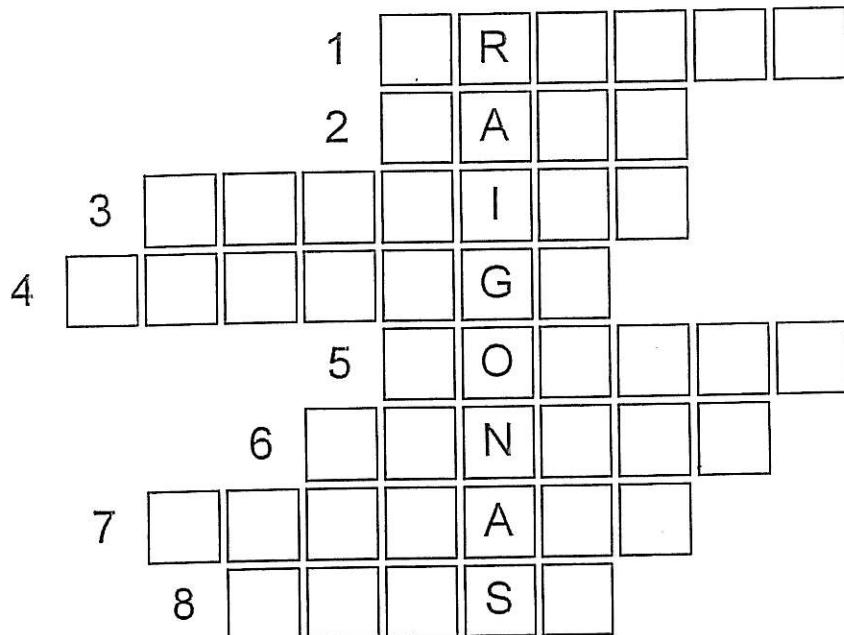
Z N C H

B L L T

P L N G

B R V S

ENCRUCILLADO

1.- BRAVAS 2.- MAIA 3.- VELLINA 4.- PILONGA 5.- ZONCHO
6.- LONGAL 7.- BURGAZO 8.- PRESA

HORIZONTAIS

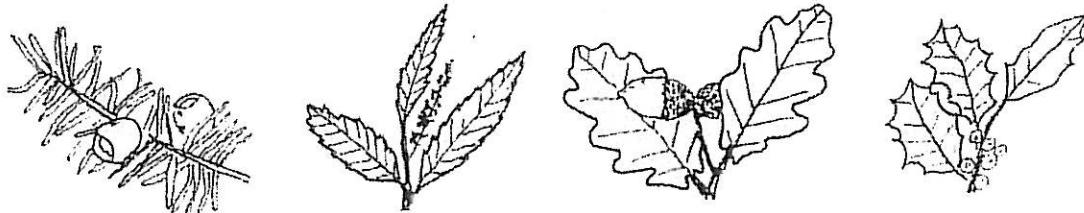
- 1.- Castañas que dá o castiñeiro bravo, sen enxertar.
- 2.- Castaña seca e afumada.
- 3.- Castaña moi escura e que se debulla mal.
- 4.- Nome que recibe a castaña seca.
- 5.- Un tipo de castaña que os más pequenos enfían para facer rosarios e comelas. Tamén se lle chama mamota.
- 6.- Un tipo de castaña portuguesa.
- 7.- É a castaña que se come cocida e acompañada con leite.
- 8.- Froito do castiñeiro plantado para madeira.

QUEN CON QUEN?

Colorea da mesma cor cada parella de palabras relacionadas.

. Estas follas pertencen a estas árbores: castiñeiro, teixo, acivro e carballo. Serás capaz de as identificar?

. Cibrán colleu más castañas que Xoán, e Iago más que Cibrán. Quen colleu menos?

. Xián ten o triplo de castañas menos tres ca Iria. Se Xián ten 21 castañas, cantas ten Iria?

. No Concello de Manzaneda (Ourense) atópase o castiñeiro máis gordo de Galicia con 13,83 m. de circunferencia e cuns mil anos de antigüidade. Cal será o seu diámetro?

. Nesta serie hai unha palabra que non está ordenada segundo un criterio establecido. Trata de descubrir este criterio e localizar a palabra desordenada.

Candea, ourizo, castaña, sacudir, castiñeiro, magosto.

. Subliña as formas nas que tés comido castañas.

Asadas, torta de castañas, cocidas, cocidas con leite, con fabas, con ovos, "marrón glacé", crúas, nas bolas, anisadas, en puré.

<http://www.edugaliza.org/hiparcos/xeografia/galicia/magosto> (2º e 3º ciclo)

<http://dl.dropboxusercontent.com/u/14722558/castaneira/contocastaneira.html> (lim A castañeira 1º Ciclo)

<http://dl.dropboxusercontent.com/u/14722558/MAGOSTO/magosto.html>
(Celebramos o Magosto para os 3 ciclos)

<http://centros.edu.xunta.es/ceipjuanfernandezlatorre/magostolim/magosto.html>